

COMPONENT GOAL IN THE LABYRINTH JOURNEY IN MODERN GREEK POETRY OF THE XX CENTURY

The article focuses on the realization of the concept JOURNEY component “goal” in the labyrinth trajectory of movement in Modern Greek poetry of the XX century. The study examines the verbalization of cognitive constituents of the concept JOURNEY in terms of cultural linguistics and ethnolinguistics. Special attention is paid to the stylistic, lexical and conceptual objectification of goal in the labyrinth journey.

Key words: concept JOURNEY, concept LABYRINTH, Modern Greek language, Modern Greek poetry, SOURCE – PATH – GOAL scheme.

УДК 811.411.16: 81'282.8

*Комарницька Т.К., к. філол. н., асист.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

МОВНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ В ІЗРАЇЛЬСЬКИХ ЗМІ, ОРІЄНТОВАНИХ НА РЕПАТРІАНТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ “КОЛЬ А-ШАРОН” І “ВЕРСІЯ-НЬЮЗ”)

Розглянуто мішану мову ізраїльських ЗМІ, орієнтованих на репатріантів, здійснено спробу класифікувати івритські слова, що включаються до неї, та визначити соціолінгвістичну природу мішаної мови таких ЗМІ.

Ключові слова: мовна інтерференція, мішана мова, іврит, спотворена лексика.

Вивчення соціолінгвістичних аспектів життя емігрантів є важливим для розуміння тих процесів, які відбуваються у мовному колективі, відірваному від природних умов існування, а відтак – для вироблення грамотної мовної політики держави і стратегії взаємодії з діаспорою. Наших колишніх співвітчизників не бракує як на Заході, так і на Сході, де чи не найбільше вихідців із України вже прийняла і продовжує приймати Держава Ізраїль. Незважаючи на масштабність цього явища, досі бракує ґрунтовних наукових праць, які б системно описали соціолінгвістичні аспекти життя наших колишніх співвітчизників в Ізраїлі; побіжно у своїх статтях цю тему зачіпають В. Морозов [4] і В. Скопіна-Парадіас [6]. У зв'язку з цим уважаємо обрану тему актуальною. **Об'єктом** нашого дослідження виступає мішана мова ізраїльських ЗМІ, цільовою аудиторією яких є репатріанти, а **предметом** – особливості мовної інтерференції (іврит – російська) у дискурсі цих ЗМІ. **Метою** нашої розвідки є описати особливості мішаного мовлення, яким у результаті мовної інтерференції послуговуються деякі мас-медіа в Ізраїлі. З огляду на мету ставимо перед собою такі **завдання**: 1) описати випадки морфологічної інтерференції івритських слів при включенні їх

до російськомовного тексту; 2) класифікувати мовні одиниці івриту, які залучаються до російськомовного тексту ЗМІ; 3) визначити соціолінгвістичну природу мішаної мови ізраїльських ЗМІ, орієнтованих на репатріантів. Для досягнення мети статті ми послуговувалися спостереженням як методом польових досліджень, лінгвістичним описовим методом, так і елементами зіставного аналізу. Наукова новизна цієї розвідки полягає у спробі систематизувати асистемне явище мішаної іврит-російської мови, яка сформувалася в Ізраїлі у колі репатріантів-емігрантів із колишнього СРСР.

Відомо, що офіційною мовою Ізраїлю є давньоєврейська мова іврит, і держава всіляко її підтримує й поширює серед нових репатріантів, у тому числі з пострадянського простору. Через це іврит проникає до мовлення російськомовних громадян, а відтак і до друкованих ЗМІ, аудиторією яких є ці громадяни. Спробуємо віднайти певні закономірності щодо того, які саме розряди івритських слів включаються до текстів таких “російськомовних” (слово беремо у лапки, оскільки мова таких ЗМІ вже не російська, а мішана) друкованих видань. За нашими спостереженнями, значну частку івритських слів, засвоєних “російськомовними” ЗМІ Ізраїлю, становлять лексеми на позначення місцевих реалій. Існування таких слів у мішаному мовленні емігрантів є природним, оскільки зі зміною країни проживання нові її громадяни переймають традиції й побут, що склалися у ній. Отже, лексикон емігрантів поповнюється словами на позначення особливостей життя нової батьківщини, і ЗМІ також переймають звичку вживати ці національно специфічні слова безпосередньо, не перекладаючи і не пояснюючи їх.

Як відомо, реалію визначають як монолексемну чи полілексемну одиницю, що містить у собі як основне лексичне значення традиційно закріплений комплекс краєзнавчої інформації, чужої для об’єктивної дійсності мови реципієнта (визначення Р.П. Зорівчак) [2, с. 142]. Які ж розряди реалій трапляються у текстах ЗМІ? Ми зафіксували вживання у “російськомовній” пресі практично всіх груп реалій, зокрема: 1) побутових реалій (3 к. в *Неот Ганим*, 2 этаж, фронтон на запад, лифт, кондиционер, *мамад* (Коль а-Шарон, № 676, с. 26) (*мамад* – кімната-бомбосховище у квартирі); В *компанию “Шевах” требуются металлим / от* для ухода (Коль а-Шарон, №678, с. 24) (*метпель* (множ. *металлим*, ж.р. *метпелет*, множ. *метплот*) – доглядальник / доглядальниця за літніми); *Шуарма*, *иницели*, *чипсы*, *рыба* (Версія-News, №48, с. 13) (*шуарма* – східна страва, назву якої українська мова засвоїла у спотвореному вигляді як *шаурма*); *Крытая стоянка в табу* (Коль а-Шарон, №678, с. 25) (*табу* – реєстр земельної власності в Ізраїлі); 2) етнографічних та міфологічних реалій (*Девятое Ава принадлежит всем* (Коль а-Шарон, №678, с. 13) (*ав* – назва місяця за юдейським календарем; Дев’яте *Ава* – день жалоби за зруйнованим Єрусалимським храмом); *ККЛ приглашает всех желающих встретить “Ту бе-ав” на прогулке при луне* (Версія-News, №48, с. 8) (*Ту бе-ав* – єврейський день усіх закоханих)); 3) реалій світу природи (*В хамсин врачи советуют есть больше продуктов, содержащих калий* (Коль а-Шарон, № 676, с. 11) (*хамсин* – сухий і спекотний вітер із пустелі)); 4) реалій державно-адміністративного устрою і суспільного життя (*Ветеринарный центр “Махмади” предлагает новую услугу – “купат холим” для животных* (Версія-News, №48, с. 22) (*купат холім* – лікарняна каса, аналог поліклініки); *Требуется нянечка в детский сад в мошав “Бней Дрор”* (Коль а-Шарон, № 676, с. 23) (*мошав* – селище);

Практическая помощь репатриантам: битвах леуми, проблемы с работодателями и госучреждениями (Коль а-Шарон, №678, с. 20); *Это очень незначительная сумма для бюджета Битвах Леуми* (Версия-News, №48, с. 16) (*бітвах леумі* – фонд національного страхування); *Специалист по делам, связанным с МВД (мисрад а-нним)* (Коль а-Шарон, №678, с. 18) (*місрад га-нним* – Міністерство внутрішніх справ); *5) ономастичних реалій* (*Требуется нянечка в детский сад в мошав “Бней Дрор”*) (Коль а-Шарон, № 676, с. 23) (*“Бней Дрор”* – “Сини Свободи”, назва селища); *Жительница Нетанин рассказала, что (...) зашла в киоск “Мифаль а-Пайс”, чтобы отправить бланк “лотомат”* (Коль а-Шарон, № 676, с. 12) (*“Міфаль га-Пайс”* – “Фабрика лотереї”, назва державної лотереї)). Серед опрацьованих матеріалів ми не виявили тільки асоціативні реалії, але припускаємо, що на них також можна натрапити, щоправда, можливо, рідше порівняно з іншими реаліями, оскільки повноцінне розуміння асоціативних реалій передбачає вельми високий рівень володіння мовою, а це не завжди характерно для емігрантів – цільової аудиторії “російськомовної” преси.

Зі словами-реаліями все доволі однозначно: їх засвоюють емігранти, пристосовуючись до життя у новій країні, їх уживають у своєму дискурсі ЗМІ, орієнтовані на цих емігрантів. Обійтися без включення таких лексем до свого мовлення практично неможливо, оскільки з відповідними поняттями мовці стикаються ледве не щодня і не бачать сенсу шукати більш-менш прийнятні еквіваленти таких слів у рідній мові лише заради збереження чистоти мовлення. Мова ЗМІ у цьому сенсі є дзеркалом, що показує мовну ситуацію, в якій перебувають емігранти. Але цікавим є те, що, приїжджаючи до Ізраїлю, наші колишні співвітчизники включають до свого мовлення не лише івритські слова-реалії, а і слова, що мають цілком повноцінні відповідники у російській чи українській мовах, і мішане мовлення зі значною часткою слів і цілих висловів на івриті стає типовим для всіх вихідців із колишнього СРСР. І тут преса також виконує роль ретранслятора мовної ситуації, в якій перебувають російськомовні ізраїльтяни, копіюючи їхню мовну поведінку. Тому на шпальтах “російськомовних” газет ми натрапляємо на різні групи івритських слів, систематизувати які доволі складно. Впорядкувати стихійне й асистемне за своєю природою явище змішування мов практично неможливо, і ми вимушені констатувати, що нерідко до мішаного мовлення залучаються івритські слова, запозичувати які, здавалось би, немає жодної причини. Передбачити те, які саме лексеми будуть залучені до мішаного мовлення, як і систематизувати їх, практично неможливо; теоретично будь-яке засвоєне слово може спершу стихійно включатися у мовлення, а відтак – потрапляти і до друкованих носіїв. Найбільше таких вкраплень спостерігаємо серед рекламних оголошень, що природно, оскільки мова реклами тяжіє до того мовлення, яким послуговується цільова аудиторія цієї реклами, щоби бути ближчою та зрозумілішою, а, отже, і більш дієвою. Наприклад: *Рабочие на гевес и ремонты* (Коль а-Шарон, № 676, с. 23) (івр. *тевес* – гіпс); *Бассейн, махсан, стоянка* (Коль а-Шарон, №678, с. 25) (івр. *махсан* – склад); *Кран “перях” со смесителем “барбур”* (Коль а-Шарон, №678, с. 32) (івр. *перях* – квітка, *барбур* – лебідь); *Супермицца! Кабинет, детская в составе: кровать, шкаф, “сифрия”* (Коль а-Шарон, № 676, с. 5) (івр. *міцца* – акція, *сідрія* – книжкова

шафа); *Срочно требуется **мефакеах** в фирму по уборке из центра страны* (Версия-News №48, с. 1) (івр. *мефакеах* – інспектор).

Такий івритський компонент, що входить до мовлення в асимільованій формі, можемо услід за Максом Вайнрайхом назвати “мішаним івритом” (щоправда, дослідник пропонував виділяти його в мові їдиш). На думку вченого, це той компонент івриту, що є органічною частиною буденної, звичайної мови і не потребує жодного посередництва [1, с. 7].

Насамкінець спробуємо простежити, які частини мови потрапляють на шпальти “російськомовних” видань Ізраїлю. За нашими спостереженнями найчастотнішими є запозичені іменники. Загалом це природно, оскільки саме іменники несуть найбільше інформаційне навантаження. Наприклад: *Изучение и совершенствование иврита бесплатно для **олим**, приехавших из Украины после 1 марта 2015* (Коль а-Шарон, № 676, с. 7) (івр. *олим* – репатріанти); *Подготовка к экзаменам на аттестат зрелости (**базрут**)* (Коль а-Шарон, № 676, с. 7) (івр. *базрут* – атестат про середню освіту); *Кухня + **шаши** + раковина + кран по самой лучшей цене!* (Версия-News №48, с. 1) (івр. *шаши* – мармурова плита); *“Летняя” **алия** продолжается!* (Коль а-Шарон, № 676, с. 12) (івр. *алия* – репатріація); *Активные игры в тени деревьев доставят детям не меньше удовольствия, чем дорогостоящие лагеря и “**кайтанот**”* (Коль а-Шарон, № 676, с. 15) (івр. *кайтанот* – літні табори).

При цьому можемо побачити, що іншомовні іменники було максимально пристосовано під морфологічні особливості російської мови: спостерігаємо намагання відмінювати запозичені іменники за правилами російської граматики. Наприклад: *Сантехник 24 часа. Владельцам **машканты** – скидка* (Версия-News №48, с. 21) (івр. *машканта* – іпотека); *Правительство продлило программу поддержки **алии** из стран Бельгии, Франции и Украины* (Коль а-Шарон, № 676, с. 12) (івр. *алия* – репатріація); *Вечер, который вел Арнольд Шамаилов, председатель **амуты** молодежи и студентов “Кешев”, открылся поздравительным видеообращением председателя Кнессета Юлия Эдельштейна* (Коль а-Шарон, №678, с. 10) (івр. *амута* – асоціація, товариство); *Окна, **трисы**, **электротрисы**, починка **трис** и окон* (Коль а-Шарон, №678, с. 20) (івр. *трис* (мн. *трісім*) – жалюзі); ***Базруты** и психометрия* (Коль а-Шарон, №676, с. 3) (івр. *базрут* – атестат про середню освіту); *И хотя в Израиле расстояние от городов до **мошавов** и кибуцев не такое большое...* (Коль а-Шарон, №678, с. 7) (івр. *мошав* – селище); *В Ир-Ямим новая квартира от **каблана*** (Коль а-Шарон, № 676, с. 26) (івр. *каблан* – підрядник); *В компанию опытного бурения требуются физически крепкие и энергичные для работы “на **шетахе**”* (Коль а-Шарон, № 676, с. 24) (івр. *шетах* – територія); *Работницы в **пицуцию*** (Коль а-Шарон, №678, с. 25) (івр. *піцуція* – кіоск); *Квартира в хорошем месте, в **Эзориме*** (Коль а-Шарон, №678, с. 25) (івр. *Езорім* – район у м. Нетанія); *2100 шек. включая **арнону** и воду* (Коль а-Шарон, №678, с. 26) (івр. *арнона* – квартплата).

В івриті, зазначимо, немає відмінювання слів за відмінками, а множина іменників твориться за допомогою закінчень *-ім* та *-от*. Цікавим є також спостереження за тим, яку відміну й рід мовці присвоюють запозиченим словам: зазвичай вони переймають рід слова з мови-оригіналу і підсвідомо обирають найтипівшу для цього роду

відміну (слова *машканта, алія, амута, піцуція, арнона* в івриті належать до жіночого роду; *каблан, шетах* – до чоловічого); хоча, можливо, відміну інтуїтивно обирають, виходячи з закінчення івритського слова, якщо таке саме наявне і в російській (маємо на увазі закінчення *-а / -я*, типові для жіночого роду в обох мовах).

Іншомовні прикметники та прислівники також можуть бути включені до “російськомовного” тексту, наприклад: *Суды и кредиты наемным работникам, получающим пособие от битуха леуми, хозяев счетов “мугбаль” и “икуль”* (Версія-News №48, с. 21) (івр. *мугбаль* – обмежений); *Оптика леуми около супера* (Коль а-Шарон, №678, с. 32) (івр. *леумі* – національний); *Она, 30/167, приятная, худенькая, академаит* (Версія-News №48, с. 9) (івр. *академаит* – освічена); *Страховка “макиф”* (Коль а-Шарон, №678, с. 1) (івр. *макіф* – загальний, повний); *Сантехник, ацмаи* (Коль а-Шарон, №678, с. 24) (івр. *ацмаі* – самостійний, самозайнятий).

Окрім окремих слів, на шпальти “російськомовних” видань потрапляють цілі словосполучення івritу: *ЦСБ составило свое сообщение на основании обработки данных “Битуха леуми”* (Коль а-Шарон, №678, с. 6) (івр. *бітуха леумі* – національне страхування); *Требуется профессиональный установщик на хипуй алюминіум* (Коль а-Шарон, №678, с. 24) (івр. *хіпуй алюмініум* – покриття алюмінієм); *Все социальные условия и тлуш маскорет* (Коль а-Шарон, №678, с. 22) (івр. *тлуш маскорет* – зарплатний листок).

Мовна інтерференція івritу й російської виявляється не лише у повному включенні івритських слів до російськомовного тексту зі спотворенням їхньої морфологічної форми у прагненні пристосувати до правил російської граматики. Ще один вияв змішування мов полягає у наданні російським словам невластивого значення під впливом івritу. Спостерігаємо таке явище: до “російськомовного” тексту включаються слова, форма яких тотожна в івриті й російській мові, але значення відмінні; й за контекстом здогадуємося, що вжиті вони якраз у свою “івритському” значенні. Наприклад: *Шуарма, шинцели, чипсы, рыба* (Версія-News №48, с. 13) (в івриті слово *чипс* уживається на позначення смаженої картоплі як гарніру, а не картопляних чіпсів); *Продается салон угловой* (Коль а-Шарон, №678, с. 21) (*салон* в івриті – вітальня, у результаті синекдохи слово також почало позначати диван для вітальні); *Все виды ремонта: инсталляция, электрика* (Версія-News №48, с. 21) (*інсталяція* в івриті – сантехнічні роботи); *Единственный в стране планетарий, который соединяет в себе туристическую и образовательную аттракцию* (Коль а-Шарон, №678, с. 6) (в івриті слово *атрація* має значення цікавинка, розвага, на відміну від російської, де *аттракція* є психологічним терміном).

Спостерігаємо й дослівний переклад івритських слів на російську, що порушує норми російського слововживання: *Летнее мероприятие: специальные цены* (Коль а-Шарон, №678, с. 20) (в івриті слово *мівца*, яке має дослівний переклад *кампанія, операція, захід*, уживається в дискурсі сфери послуг на позначення особливих умов придбання товару чи послуги; нормативним відповідником у російській мові є слово *акція*).

Охарактеризувавши мішану мову ізраїльських ЗМІ, ставимо перед собою питання: яким же соціолінгвістичним терміном ми можемо її назвати? Приміром, чи можемо ми в цій ситуації говорити про піджин? З одного боку, ні, оскільки піджин,

як відомо, являє собою редуковану допоміжну мову, що виконує обмежені функції (торговельні, бізнесові тощо) [5, с. 463]. Проте, з іншого боку, маємо й елементи, притаманні піджинові, а саме: вживання іншомовної, нерідко спотвореної лексики за правилами рідної граматики та словотвору [3, с. 111; 5, с. 463]. Дійсно, вище ми вказали чимало прикладів, коли івритські слова зазнають морфологічних спотворень через намагання пристосувати їх до правил російської граматики. Окрім цього, спостерігаємо також словотвірні спотворення, яких у дискурсі ЗМІ зазнають івритські слова: *Этот маршрут проложили в 2003 году воспитанники молодежного мошавного движения в память о Йоси Яфе* (Коль а-Шарон, №678, с. 15) – спостерігаємо прикметник *мошавный*, утворений афіксальним способом від івритського іменника *мошав* за допомогою російського прикметникового суфікса *-н* за моделлю *весенний, тысячный* тощо; *Работы по гевесу. Все виды шаашных работ* (Версия-News №48, с. 5) – аналогічний спосіб словотвору.

Отже, деякі риси піджину наявні, однак функції мішаної мови ЗМІ й піджину відрізняються, тому ототожнювати їх ми не можемо.

Можливо, описуване явище підпадає під визначення поняття “суржик”? О. Селіванова визначає суржик як наявні у мовленні певної частини населення штучно і неприродно поєднані елементи двох або кількох мов, що порушують норми літературної мови і є крайнім виявом мовної інтерференції [5, с. 593]. Чи схожий наш феномен на те, що описано у дефініції? Загалом, так: дійсно, маємо справу з певною частиною населення (вихідцями з колишнього СРСР), неприродно поєднаними елементами двох мов (івриту й російської), порушенням мовних норм та інтерференцією двох мов. Одним зі шляхів поширення суржику, зазначає О. Селіванова, є засоби масової інформації, література й мистецтво [5, с. 593], і це якраз слушно у нашому разі. Отже, маємо справу з феноменом, який дуже нагадує суржик. Але все-таки термін “суржик” стійко асоціюється саме з мішаним українсько-російським мовленням, тому ми не маємо впевненості в тому, чи можна ним іменувати інший різновид мовної інтерференції. У кожному разі гадаємо, що цю тему краще залишити на подальше опрацювання.

Отже, наше стисле дослідження дозволяє нам зробити такі висновки: 1) потрапляючи до російськомовного тексту, івритські слова і словосполучення зазнають спотворень за граматичними правилами російської мови: іменники дістають відмінювання за відмінками, з івритськими словами відбуваються словотвірчі процеси за російським зразком; 2) до російськомовного тексту ізраїльських ЗМІ залучаються здебільшого івритські іменники та прикметники, а також цілі словосполучення; 3) мішана мова ізраїльських ЗМІ за своєю природою дуже подібна на суржик, а також має деякі риси, притаманні піджини.

Насамкінець зазначимо, що опрацювання мішаного мовлення як вияву мовної інтерференції має неабияке значення в умовах постійної взаємодії мов і культур, тому плануємо і надалі працювати над цією темою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берднікова О.М. Семітський компонент у мові їдиш : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.13 “Мови народів Азії, Африки, аборигенних народів

Америци та Австралії” / О.М. Берднікова. – К., 2006. – 20 с.; 2. *Кияк Т.Р.* Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник / Т.Р. Кияк, А.М. Науменко, О.Д. Огуй. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – 543 с.; 3. *Мечковская Н.Б.* Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицеев / Н.Б. Мечковская. – 2-е изд., испр. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 207 с.; 4. *Морозов В.* “Русские” в Израиле / В. Морозов // Азия и Африка сегодня: ежемесячный научный и общественно-политический журнал / РАН; Ин-т востоковедения; Ин-т Африки. – М., 2008. – №11. – С. 41-46; 5. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.; 6. *Скопина-Парадиас В.* Языковая адаптация русскоязычных мигрантов в Греции и Израиле / В. Скопина-Парадиас // Русский язык и литература в учебных заведениях : научно-методический журнал / Национальный пед. университет им. М. Драгоманова. – К., 2008. – № 3. – С. 36-45.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Еженедельник Коль а-Шарон. – Нетания: Итонут Миткадемет, 2016. – 28.07, №676;
2. Еженедельник Коль а-Шарон. – Нетания: Итонут Миткадемет, 2016. – 11.08, №678; 3. Версия-News. – Тель-Авив, 2016. – 28.07, №48.

Стаття надійшла до редакції 5 квітня 2017 р.

Komarnyżka T.K., Ph.D.

Taras Schewtschenko Nationale Universität Kyiv

DIE SPRACHINTERFERENZ IN DEN NACH REPATRIERTEN ORIENTIERENDEN ISRAELISCHEN MASSENMEDIEN (AUF MATERIAL DER “KOLA-SCHARON” UND “VERSIJA-NEWS” ZEITSCHRIFTEN)

Im Artikel wurde die gemischte Sprache der nach Repatrierten orientierenden Massenmedien bezeichnet, ein Versuch wurde gemacht, die hebräischen Wörter in dieser Sprache zu klassifizieren, sowie die soziolinguistische Natur der gemischten Sprache von diesen Massenmedien zu bestimmen.

Schlüsselwörter: die Sprachinterferenz, die gemischte Sprache, Hebräisch, verunstaltende Lexik.

Komarnytska T. K., PhD, Assistant Prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE LINGUISTIC INTERFERENCE IN ISRAELI MASS-MEDIA FOR REPATRIATED (BASING ON THE EXAMPLE OF THE MAGAZINES “KOLA-SHARON” AND “VERSIYA-NEWS”)

The mixed speech of Israeli mass-media for repatriated is analyzed; an endeavor is made, to classify the Hebrew words in the mixed speech, as well as to define the sociolinguistic nature of these mass-media's mixed speech.

Key words: linguistic interference, mixed speech, Hebrew, deformed lexicon.